

Újabb lehetőségek az OSZK-ban

FÖLDABROSZ

A Corvina
Könyvtár budai
műhelye,
enteriőrkép,
OSZK

Ismét különleges lehetőséget kínál az Országos Széchényi Könyvtár: csaknem ezer –1850 előtt nyomtatott – térképet tesz digitálisan szabadon hozzáférhetővé látogatói számára.

A *Földabrosz* néven indított szolgáltatás tartalmilag folyamatosan bővül: az adatbázis jelenleg közel ezer, 1850 előtt nyomtatott hazai és külföldi térképet tartalmaz, amelyeknek jelentős része a XVIII. században készült, de több XVII. századi kiadás is gazdagítja a könyvtár alapítójától, gróf Széchényi Ferencről (1754–1820) származó gyűjteményt.

A könyvtár célja a sokrétű gyűjtemény közkinccsé tétele a lehető legszélesebb körben, kiemelt figyelemmel a középiskolai és a felsőfokú oktatásban résztvevők, valamint a kutatók igényeire. Nemzeti könyvtári küldetését szem előtt tartva kultúrkincseit jó minőségben és szabad licenc alatt publikálja, azaz a forrás megjelölésével szabadon hozzáférhetővé, letölthetővé és felhasználhatóvá teszi az érdeklődőknek.

A hazai vonatkozású anyag egyik legkülönlegesebb darabja az az 1670 és 1682 között készült térkép, amely Északnyugat-Magyarországot ábrázolja. A képen az ország nyugati sávjában húzódó – a császári fővárost, Bécsset védő – török kori végvár vonal és a Bécsig húzódó mögöttes terület látható. A császári döntéshozók érdeklődésének homlokterébe tartozó vidékről készült műre valószínűleg nagy lehetett a kereslet a polgári lakosság körében is, mivel Érsekújvár elestével mindennaposá vált a török támadástól való félelem. Nem alaptalanul, hiszen 1683-ban a török főerők Bécs

ostromára indultak. A külföldi anyag részben az európai területek mellett a Tüzföldtől Kubán keresztül Szumátráig számos különleges tájat is bemutatnak. A válogatás legrégebbi darabja egy 1614-ben készült, az ókori Görögországot ábrázoló történelmi térkép. A portugálok által a XVI. században alapított Olinda (Brazília) holland elfoglalását bemutató 1630-as térkép az úgynevezett újságtérképek egyik példája. Ezek látképeket – térképeket és életképeket – esetenként többnyelvű, szöveges ismertetővel egyesítő grafikai kiadványok, amelyek a XVII. század első felében váltak népszerűvé Hollandiában.

Az 1700-as években megnőtt az érdeklődés az antik – így az ókori római – kultúra iránt, ezért Pompeji feltárása is új stádiumába lépett a XVIII. század közepére. A munkálatokat 1748-ban kezdték el, de a várost csak 1763-ban, egy ókori felirat alapján tudták végleg beazonosítani, és ekkor vált látogathatóvá is. Pompeji város Francesco Piranesi (1759–1810) alkotta térképe hosszú ideig az egyetlen kartográfiai ábrázolása volt a tragikus sorsú, a Vezúv Kr. u. 79-es kitörése következtében elpusztult városnak, amelyet hatalmas hamu- és kőzettömeg temetett el. A térkép 1785 és 1793 között háromszor is megjelent, az adatbázisban látható példány a második, 1788. évi kiadás. A dokumentum kiemelt történeti értékét az adja, hogy pontos képet ad az ásatások akkori állapotáról.

A térképek nézegetését az OSZK munkatársai a <https://foldabrosz.oszk.hu/> elérhetőségen teszik lehetővé, hasznos böngészést kívánva az érdeklődőknek.

Megnyílt a zirci Ciszterci Műemlékkönyvtár

A nyáron újranyitott az Országos Széchényi Könyvtár zirci Ciszterci Műemlékkönyvtára, ahol Magyarország legrégebbi glóbuszpárja, egy 1648 körüli földgömb, valamint egy 1630 környékén készült éggömb is újra látható.

A könyvtár hetven ősnymtatványt (a XV.

Az OSZK zirci Ciszterci Múemlékkönyvtára megújult termeiben

Enteriőr a Corvina-kiállításból

században nyomtatott kötetet) és csaknem négyszáz antikvát (a XVI. században kiadott művet) tudhat magáénak, amelyek közül több csak Zircen található meg Magyarországon. Igazi kuriózum például David Dietrich *Flora universalis* című műve. A negyvenhét kötetes növényhatározó a XIX. században ismert növényvilágot mutatja be gyönyörű, kézzel színezett acélmetszeteken.

Történelmi érdekesség, hogy a nagyterem 15 méter magasan lévő tetőszerkezetét a második világháborúban egy német repülő besza-

kította, de a kazettás mennyezetet tökéletesen illúziókeltő módon helyreállították. A terem bútortzatát a Bakony fáiból készítették, egyedül a legsötétebb fát, a paliszandert szerezték be külföldről. Legkülönlegesebb darabja az az intarziás szekrényajtó, amely kilencvenhat különféle fából készült.

A könyvtár a kutatókat is várja – bejelentkezés után – a muemlekkonyvtar@oszk.hu, e-mail-, és a (36)88-593-800 telefonos elérhetőségeken.

Virtuális térben Mátyás király díszkönyvtára

Az otthonából is bárki bejárhatja Mátyás király díszkönyvtárát, belelapozhat kódexekbe és bebarangolhatja az *A Corvina Könyvtár budai műhelye* című kiállítás termeit. Az Országos Széchényi Könyvtár virtuálisan elérhetővé tette 2018–2019-es monumentális kiállításának 3D-s online változatát, amely bárkinek az otthonába viszi el e világhírű dokumentumokat, megadva az eredeti kiállítás élményét. Az interneten a középkori kódexek, pénzérmék, a Mátyás-trónkárpit mellett megtekinthetők a kiállításon leve-

tített kisfilmek, valamint a kurátor mozgóképes összefoglalója a tárlat első termében. A virtuális kiállítás szerkesztője Zsupán Edina, az eredeti kiállítás kurátora; a 3D-változat Takács István virtuálistúra-készítő munkája.

A nemzeti könyvtár Mátyás király örökségének egyik legjelentősebb őrzője. 2018 őszén számos pompás corvina és díszkódex érkezett az Országos Széchényi Könyvtár időszaki kiállítására magyar gyűjteményekből és a világ távoli pontjairól New Yorktól Párizson és Rómán keresztül egészen Bécsig. Erről a nagyszabású kiállításról a *Lyukasóra folyóirat* 2018-ban a decemberi különszámában számolt be, gazdag képanyag kíséretében.

A kéziratok közül több értékes és művelődéstörténetünk szempontjából kiemelkedően fontos darab első alkalommal volt látható Magyarországon. A tárlat egyik különlegessége volt, hogy a hazánkban őrzött ötvenhárom corvina csaknem hiánytalanul találkozott, s a külföldről érkezett kötetek közül több is a középkor óta először tért vissza Magyarországra.

Mátyás király hatalmát, erejét, fényes udvarát az utókor évszázadok távlatából is csodálja. Mesés gazdagsága lehetővé tette, hogy a kor-

Pompeji város Francesco Piranesi (1759–1810) alkotta térkép

szak legmodernebb kultúráját, stílusát, az itáliai reneszánsz vívmányait meghonosítsa Budán. Tudósokat, művészeket támogatott, pompás építkezéseket folytatott, és mindemellett létrehozta a korszak egyik legjelentősebb reneszánsz uralkodói könyvtárát, a *Bibliotheca Corvinát*.

A Corvina könyvtár Mátyás király itáliai mintára megalkotott könyvtára volt, amely megközelítőleg kétezer kötetet tartalmazott. A legkorábbi reneszánsz uralkodói bibliotéka volt Európában Itálián kívül. Kevésbé köztudott, hogy a mives itáliai kódexek megrendelése mellett a magyar királyi udvarban is készültek hasonlóan értékes, díszes kéziratok.

Az *A Corvina könyvtár budai műhelye* című kiállítás most megjelent katalógusa ebben az új megközelítésben ábrázolja a pompás bibliotéka kialakításának bonyolult eseménysorát. A virtuális kiállítás „megnyitása” alkalmából született kötet – „Az ország díszére”: *A Corvina könyvtár budai műhelye* – bemutatja a kiállítás valamenyinyi eredményét, új, részletes leírásokat közöl a kódexekről, és alapvetően rajzolja át a Corvina könyvtárról alkotott, eddig ismert képet.

❖ (Weltler Ildikó)

JÓZSA ÁGNES

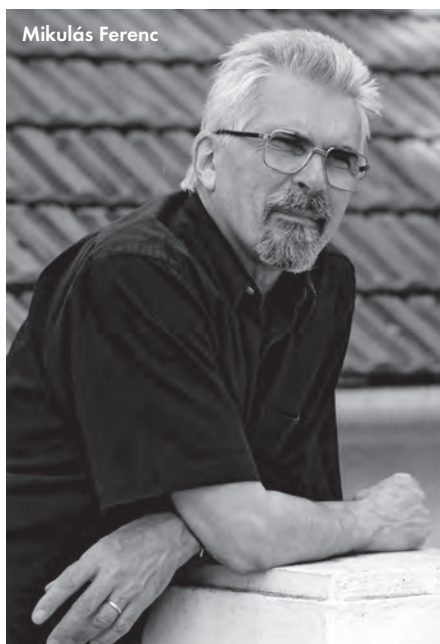
„A NEHÉZ HELYZETEK TESZNEK KREATÍVVÁ”

Mikulás Ferenc pályarajza

Jövőre lesz ötvenéves a Kecskeméti Rajzfilmstúdió (Kecskemétfilm Kft.), és idén, augusztusban volt nyolcvanéves Mikulás Ferenc. A két név egymástól elválaszthatatlan. A stúdió ma már világhírű, a Magyar népmesék sorozatot a világhálón százhetven országból több mint százhuszonhatmillióan tekintették meg. Kezdeni tizenöten kezdtek, most már kilencvenen vannak, Kecskemét a központ két budapesti telephellyel. Idei megrendeléseik között norvég, spanyol, francia, portugál megkeresések szerepelnek, s készül a Cigánymesék, és egy egész estés film az MTVA-val együttműködve a Toldi-sorozatból, valamint új sorozat az Árpád-házi szentekről. A stúdiónak gyönyörű önálló épület ad otthont egy ősfákkal övezett park közepén. Kétévenként olyan nemzetközi filmfesztiválokat rendeznek, amelyeken a világ számos országából a legjelentősebb animációs alkotók vesznek részt.

Mikulás Ferenc felsőfokú végzettség nélkül, viszonylag fiatalon lett vezető. Ám azt nem lehetett akkor sem mondani, hogy felkészültség nélkül. Dunapatajgyon gyerekeskedett. Három apró gyermekével özvegyen maradt édesanyja a polgári értékrendet s a protestáns erkölcsiséget plántálta belé, környezetként pedig igazi családi otthont, sok-sok könyvvel. A falu is parasztpolgári település, ahol az embereket az önbecsülés és a szabadságvágy hajtotta. 1945 előtt volt itt olvasóköri, úri kaszinó, '48-as kör, ahol a protestánsok a katolikus templom felépítését is segítették, s volt zsinagóga is. Ez az a közeg, amely körülvette, eszmélését segítette. Gyermekkorában megalapozódott az a szemlélete, hogy tisztességesnek kell lenni, az értékeket meg kell becsülni. Mint mondta, tisztas szegénységben éltek, ami azt jelenti; mindig volt ennivaló, ha nem is a legfinomabb, s mindig tiszta ruhában jártak. A tanszereinek és öltözékének áráért dolgozott kőművesnél, útépitésen, nyáron cséplőgép mellett, hajóállomás építésén. A faluban kicsit úrigyerekeknek minősültek, de ő is őrizte a teheneket társaival együtt. Nemcsak hogy megedzette a munka, de a tapasztaltak azt erősítették benne, hogy különbséget kell tenni az iskolázottság és az intelligencia között. Sokat olvasott, nemcsak Petőfit és Aranyt, de a Tolnai Világlapja bekötött számaiban is, amelyekből sokféle tudást, műveltséget lehetett elsajátítani. Kunszentmiklóson járt gimnáziumba. 1956-ban a főtéren elszavalta a Nemzeti dalt, s 1957-ben a MUK („Márciusban újrakezdjük”) jegyében az iskolában szervezkedett. Ezért a gimnáziumból kicsapták, a települést el kellett hagynia, és csak Kalocsán sikerült leérettségiznie. Segéd munkás lett a geodéták mellett. Több doktorátussal rendelkezők voltak a figuránsok, volt köztük még hadmérnök is. Tőlük is sokat tanult. Később már technikusként járta az országot. Ezek az utak felérték több szociológiai tanulmánnyal. Látta, hogyan élnek, hogyan küszködnek az emberek, és mennyi paraszti érték veszik el. Ekkor érezte meg, hogy tenni kell ezek megmentéséért.

A katonaságnál olyan század kötelékébe került, amelybe azokat sorozták, akikben nem bízott a rendszer, s nem foghattak fegyvert. Kivételes társaság

Mikulás Ferenc

volt, abban versenyeztek, hogy a Francia költők antológiája kötetből ki tud többet megtanulni. Mikulás Ferenc itt olvasta el Shakespeare összes művét és Dante *Isteni színjátékát*. Wekerle Sándor unokája is köztük volt, azt javasolta neki, ha érdeklí a film, akkor keresse fel Kecskeméten a tehetséges operatőrt, Halász Mihályt. Így tett, s bejárt a Radó Gyula vezette stúdióba. Megismerhette ott a filmkészítés alapjait a forgatótól kezdve az előhívásig, a laborálást, a pozitív kópia készítését, a vágást, a hangosítást. Deák Péter barátja arra is fölkerlte, hogy írjon forgatókönyvet, rendezzen. Több kisjátékfilm és dokumentumfilm forgatókönyve került ki a keze alól. Jött a hír, hogy a Pannónia Filmstúdió műtermet akar létesíteni Kecskeméten. Gondolta, jelentkezik a munkára. Matolcsy H. Györgyhöz, a Pannónia igazgatójához járt minden szombaton, aki ilyenkor „vizsgáztatta” is. Egy év után kapott lehetőséget arra, hogy elindítsa Kecskeméten a stúdiót.

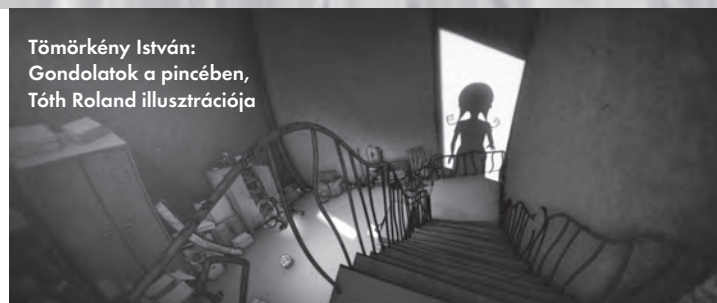
A kezdetektől az volt a törekvése, hogy ne egy vidéki műhely, valamiféle leányvállalat legyenek. Körültekintően választotta ki Jankovics Marcell és Gémes József segítségével a kezdőcsapatot. A szegedi, pécsi művészeti középiskolákból, képzőművészeti szakkörökből érkező hetven jelentkezőből döntöttek a kezdő tizenöt mellett. Meg kellett szervezni a fiatalok oktatását. Akkor még nem volt az iparművészeti főiskolán animációs szakemberképzés. Mikulás Ferenc évégből iskolát szervezett. Három napot dolgoztak és három napot tanultak a fiatalok. A kifestést és az animációt budapesti kollégák tanították, Ruszt József, aki akkor Kecskeméten volt főrendező, a dramaturgiai ismereteket, Pethő Zsolt zenei ismereteket oktatott, volt művészettörténet-óra, alakrajz, krokizás is. Ő filmtörténetet és filmtechnikai ismereteket adott elő. Még az angol nyelvtanfolyam is a képzés része volt. A filmarchívumtól lekérték a hazai és az általános filmtörténet szempontjából értékes filmeket, hogy a kollégák megnézhessék őket. Tehát nagyon alapos képzésben részesültek az ide kerülő fiatalok. Nyilvánvaló volt számukra, hogy olyan műfajban dolgoznak, amelyben fontos a metakommunikáció, nemcsak a színészi játék, hanem a mozgás is. Ebbe is beavatódta.

Arany János: Walesi bárdok, Gémes József rajza

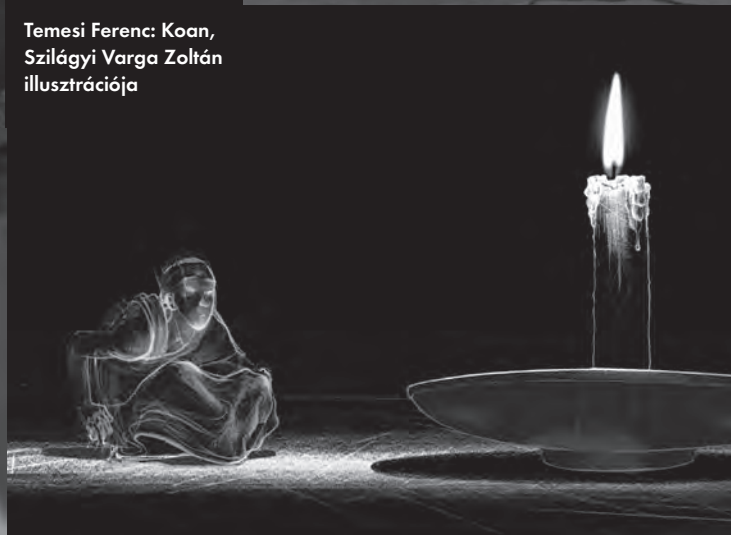
Kányádi Sándor
Világlatott egérke
című meséjéhez
Szilágyi Varga
Zoltán rajza

Tömörkény István:
Gondolatok a pincében,
Tóth Roland illusztrációja

Tömörkény
írásához
Ulrich Gábor rajza

Temesi Ferenc: Koan,
Szilágyi Varga Zoltán
illusztrációja

Korábban megtapasztalta saját bőrén, hogy milyen a tekintélyelvű vezető. Ő nem akart ilyen lenni, hanem első az egyenlők között. Megpróbálta tolerálni a különböző személyiségeket. Tudta, hogy a művészek nem mindig otthonosak a valóságban, s neki az a dolga, hogy közvetítsen a való és az elvont világú művészek között. Soha nem a saját elképzelését erőszakolta ki, hanem hagyta, hogy egész lényükkel dolgozhassanak. Mindannyian a nulláról kezdték. Fontos volt, hogy mindenki magáénak érezze nemcsak a munkát, de a közösséget is. Kezdő munkatársai itt lettek felnőttek, itt teremtettek egzisztenciát, otthont. Voltak történetek, amelyeket ő javasolt megfilmesítésre – például *Magyar népmesék*, *Mesék Mátyás királyról*, *Mon-dák a magyar történelemből*, *100 éve történt* – de soha nem mondta, hogy ezt vagy azt kell csinálni, inkább elképzeléseiket segítette. Ezért fogadták el vezetőnek. A rendszerváltáskor sem a menedzsment vásárolta meg a céget, hanem az akkori stáb: mind a harmincötön tulajdonosok lettek.

Magyar
Népmesék,
Kiskondás,
Horváth
Mária
rajza

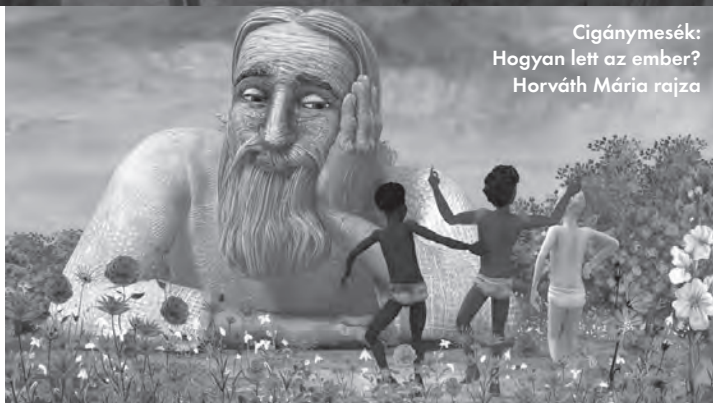
A kezdetektől sokféle gonddal kellett megküzdeniük. Megnyerte a helyi vállalatokat, hogy reklámfilmeket rendeljenek. Induláskor az volt a megállapodás, hogy a Pannónia biztosít eszközöket és munkát, a megye ehhez megfelelő épületet. Be is költözhetek egy földszintes parasztpolgári lakóépületbe – amelynek másfél év után leszakadt a mennyezete. Munkamegbízásokat és megfelelő eszközöket nem kaptak. A megye azt mondta, ha a Pannónia nem tartotta be az ígértét, akkor ők sem kötelesek. Ezért Mikulás Ferenc végső elkeseredésében fölkereste az akkori kulturális minisztert – Pozsgay Imrének hívták –, hogy segítsen. Ő elküldte titkárat és egy festőművészt, hogy győződjenek meg arról, érdemes-e a kecskeméti stúdiót támogatni. Azok úgy referáltak, hogy érdemes. Így kaptak pénzt egy új stúdió felépítésére, és elkészülhetett az új épület az animációs filmek készítésére alkalmas termekkel. Eszközök sem voltak megfelelőek. Kénytelen volt külföldi bémunkákat keresni, hogy a munkával együtt korszerű technikát is teremthessen. Nemzetközi ösztöndíjrendszert hirdetett meg a Soros Alapítvány segítségével. A világ különböző tájaira küldték el a pályázati felhívást, s az Egyesült Államokból, Kanadából, Izlandról, Belgiumból, Hollandiából, Svédországból érkeztek ide tanulni vágyók. Külföldre utazni 1990 előtt nem volt egyszerű. De a csereprogram jóvoltából lehetőség adódott, hogy Szoboszlai Péter Izlandon tanított egy évig, Horváth Mária pedig a stuttgarter filmművészeti egyetemen. Mikulás Ferenc is több helyütt tarthatott előadást. Vallja Kodály meggyőződését, hogy Európában magyarnak kell lenni, Magyarországon pedig európainak. Ha nem lehet utazni, akkor ide kell hozni a világ animációs filmművészetét. Így 1985-ben kezdeményezésére létrejött az első KAFF (Kecskeméti Animációs Filmfesztivál), és jövőre már a tizenötödiket rendezik. A nemzetközi

Lázár Ervin A hazudós egér
című meséjéhez Kiss Andrea rajza

Mondák a magyar történelemből, Jankovics Marcell rajza

Cigánymesék:
Hogyan lett az ember?
Horváth Mária rajza

Világnak virága,
Keresztes Dóra
rajza

Hunyadi Sándor írásához
Szilágyi Varga Zoltán
illusztrációja

Masonyi Aliz: Boltösmesék,
Szoboszlai Eszter rajza

kapcsolatoknak köszönhetően nemcsak a hazaiak ismerhették meg a legmodernebb tendenciákat, de a külföldiek is megismerhették az itt folyó magas színvonalú munkát.

Azért, hogy a munkatársaknak folyamatos munkalehetőséget biztosí-
son, külföldi megbízásokat keresett és talált. A megkeresett pénzt eszkö-
zökre és a korszerűsítésre fordították, hogy folyamatosan, minél korsze-
rűbb feltételekkel dolgozhassanak. A nemzetközi ösztöndíjrendszer révén
tudtak róluk, Mikulás Ferenc így bekerült a világ animációs filmművésztől
tömörítő szervezet (ASIFA – Nemzetközi Animációs Filmművész Szö-
vetség) igazgatótanácsába. A legkorszerűbb szoftverekkel dolgoznak, hála
ennek több olyan filmben vettek részt, amelyet Oscar-díjra nomináltak.
Ilyen volt az ír *Kells titka*, a spanyol *Chico & Rita*, a francia *A vörös
teknős*. Évtizedek szorgalmas, magas színvonalú munkájával sikerült
elérniük, hogy jelentős stúdiók, neves művészek keressék munkáikat.

A gyerekkorból hozott munkaszeretet és felelősségérzet választotta
ki Mikulás Ferencet a feladatra, amellyel, sikerrel birkózik meg majd öt
évtizede. Már a kezdetektől részt vettek a televíziós gyermeksorozatok
elkészítésében, sok-sok olyan alkotás született, amely több generációt
is elvarázsolt. Többek között a *Vízipók-csodapók*, a *Magyar népmesék*
száz epizódja, a *Mesék Mátyás királyról*, most pedig a *Cigánymesék*
sorozat készül. Az animációs film az ismeretterjesztésre és írók-költők
munkásságának adaptálására is alkalmas. Így készültek filmek például
Weöres Sándor, Kányádi Sándor, Kormos István, Pilinszky János, Csáth

Géza, Örkény István, Hunyady Sándor, Esterházy Péter, Lázár Ervin,
Temesi Ferenc, Podmaniczky Szilárd írásaiból.

Tehetséges alkotókkal dolgozott és dolgozik. Jankovics Marcell a
kezdetektől alkot itt, de említhetnénk Haris László fotóművészt, és
több évtizedes partner Orosz István grafikusművész is. Még Ceaușescu
Romániájából ide menekített több tehetséges alkotót, köztük Szilágyi
Varga Zoltánt is, akinek a New York-i Museum of Modern Art is őrzi
alkotását. Vallja, hogy nem jobb- vagy baloldali, hanem olyan barátai
vannak, akik lehet, hogy különbözőképpen gondolkodnak, de tehetséges
alkotók, jóakarató emberek, akiket a magatartásuk, és nem a világné-

A ginkgo biloba vagy páfrányfenyő ősei a perm időszakban fej-
lődtek ki. Élő kővület, amelynek nincsen közeli rokona, átvészelte a
jégkorszakot, Európába 1738-ban hozták be. Húsz-harminc méte-
resre is megnő, az egyik leghosszabb életű fa, ezerévesnél idősebb
példányai is ismertek. Betegségeknek, kártevőknek ellenáll, a szelet,
a hó károsítását, a városokban gyakori füstgázt minden más fánál
jobban tűri. Levelének kivonata hatásos enyhe és közepes depresz-
zió, impotencia kezelésére, flavonoidjai jó értágítók, javítják a bőr
és az izmok vérellátását, fokozzák az anyagcserét. Kiváló antioxi-
dáns, javítja a szellemi teljesítőképességet.

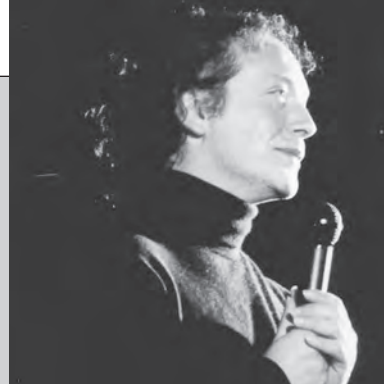
zetük alapján ítél meg: Hankiss Elemér, Gémes József, Richly Zsolt. De partner volt a kádári időkben Gajdócsi István megyei tanácselnök is, aki megteremtette Kecskemét olyan időszakát, amelyben a Kodály Intézet, a Naiv Művészek Múzeuma, a Nemzetközi Kerámia Stúdió létrejöhettek, és aki felülbírlva saját döntését mégis teremtett a stúdióknak önálló épületet.

Mindig is nehéz helyzetben volt, és ma is nehéz helyzetben van a magyar animáció, mert évek óta egy évben összesen annyi támogatást kap, mint egy játékfilm gyártási költsége. Ez felettébb méltatlan. A televízióból a rendszerváltás óta nem érkezik megrendelés. A Kecskemétfilm részben magáncég. A stúdió fenntartásához nem kap állami támogatást, mindig mindenhez pályáznia kell. Mikulás Ferenc készített egy dolgozatot, amelyben megfogalmazta, hogyan lehetne a kecskeméti rajzfilmstúdiót a meglévő alapokon nemzeti kulturális stratégiai műhellyé alakítani. Ő nemcsak stúdióban, nemzetközi animációs fesztiválban gondolkodik, hanem animációs múzeumban is. Néhány éve ünnepelte századik születésnapját a magyar animáció, ez idő alatt nagyon sok értékes film készült, emellett meg kellene őrizni és be kellene mutatni a külföldre menekült és jelenős életművel rendelkező alkotók – John Halas, George Pal – munkásságát, amíg lehet. Fölkérte Orosz Márton művészettörténészt, hogy kutassa és dolgozza fel a külföldi és a honi művészek – például Macskássy Gyula – hagyatékát. Az animációs filmfesztivál hozta az ötletet, hogy az Informatikai és Könyvtári Szövetség égisze alatt Magyarország ötszáz településének könyvtárában a megszűnt mozik helyett a NAVA-pontokon újból lehet filmeket nézni. Többévi munkával sikerült létrehozni egy alapítványt, a Magyar Animáció Házát, amelynek célja, hogy létesüljön egy interaktív múzeum, amely átvénné a rajzfilmstúdióban jelenleg is működő, évente öt-hatezer érdeklődőt vonzó látogatóközpont feladatát.

*

– Azt mondják brandet építettem. Én úgy gondolom, ha már lehetőséget kaptam, hogy ezzel a műfajjal foglalkozzam, akkor az idehívott tehetséges fiataloknak meg kellett adnom a lehetőséget, hogy kibontakozzanak. Úgy gondolom, hogy az animációs film egy általános formanyelv. Alkalmas arra, hogy művészfilmet alkossunk, alkalmas arra, hogy szórakoztassunk akár gyerekeket, akár felnőtteket. Az alkalmazott animációra is szükség van az oktatásban, a tudományban, az iparban, mert a műfaj alkalmas a különféle láthatatlan folyamatok bemutatására, értelmezésére. A külföldet járva a nemzetközi tapasztalataim abban is megerősítettek, hogy a koprodukciónak és a megrendeléseket illetően nem kell hátrányos helyzetűnek gondolni magunkat. Mi is vagyunk annyira tehetségesek, nagyon sok esetben szorgalmasabbak, mint a megrendelőink, méltó partnereik lehetünk. Örömmel tölt el, hogy olyan alkotásokat sikerült megvalósítanunk, amelyekkel külföldön is a nemzeti kultúránkat közvetítjük. De nem tölt el egyfolytában különösebb büszkeség. Egy-egy sikeres fesztivál megrendezése után inkább kiüresedettséget érzek, ezért keresnem kell egy újabb feszültséget, egy újabb tennivalót. Így vagyok kódolva. A mi munkánk nagyobb nyilvánosság előtt zajlik és látványosabb, mint egy tudósé vagy orvosé. Nem szabad becsapni magunkat a hírnévvel. Sokan tudnak rólunk, de ez inkább a műfaj érdeme. Nézze ezeket a gyönyörű fákat! Mikor megkaptuk az épületet, akkor kevés volt a pénzünk. Azt mondta a megyei vezetés, hogy vágassuk ki mindegyiket, kaphatunk értük valamennyit. Én akkor nem tudtam a nevüket – ginkgo biloba –, csak azt, hogy gyönyörűek. Megint mentem Pozsgayhoz, és adott rá pénzt, hogy megmaradjanak. Így aztán, mikor Aczél György jött volna, hogy felavassa a filmstúdió új épületét, azt mondtam a megye vezetőinek, hogy a megvalósuláshoz nekik nincs közük, inkább Pozsgaynak kellene avatnia. A megyei és a II. kerületi pártvezetés nem tudott megegyezni a pártfelügyeleten, ezért aztán mind a mai napig hivatalosan nincsen felavatva a rajzfilmstúdió.

– Minden reggel bejövök dolgozni, most már negyvenkilenc éve, és csinálom, amit elgondolok. Hókuszpókusz nincs. Belekényszerülök, hogy kreatív legyek. Kiegyensúlyozottnak érzem magam a nehézségeink ellenére is, mert gyakran megtapasztaltam, van gondviselés. ♦

„Az igazság és az ítélet a Jóistené. Nekünk, esendő embereknek egy lehetőségünk van, az őszinteség.”

(Markó Iván *A magány mosolya* című kötetéből)

MARKÓ IVÁN KÜLÖNVÉLEMÉNYE

A Puskás-szoborcsoport Óbudán
Pauer Gyula terve alapján: Tóth Dávid szobrászművész

1972–1979-ig Brüsszelben, a királyi operaházban Maurice Béjart együttesének, a XX. század balettjének szólistája voltam. Huszonnégy évesen megvalósult gyermekkori álmom, és a nemzetközi tánckritikusok beválasztottak a világ tíz legjobb táncosa közé Sztravinszkij *Tűzmadár* című balettjének címszerepéért.

Az együttes minden évben sok-sok hónapon keresztül vendégszerepelt a világ nagyvárosaiban és földrészein. Brüsszelben is a vásárnap volt egyetlen pihenési lehetőségünk. Ilyenkor feleségemmel, Gombár Judittal Franciskához mentünk. Délvidéki magyar, kissé tenyeres-talpas asszony volt, aki egy másfél literes, zöld zománcal bevont falusi fazékban tálalta az egyedülálló bablevesét.

Egy alkalommal este a kisvendéglőjében, egyik nagyobb asztalnál nyolc férfiember ült: beszélgettek, iszogattak és magyar nótákat énekeltek. Franciska az asztalunkhoz jött és elmondta, hogy az, aki az asztalfőn ül, Puskás Ferenc, és ő kérte, hogy szeretne engem megismerni. Tudott róla, hogy én is magyar honpolgár vagyok, a világ egyik legjobb táncművésze. Az asztalukhoz mentem, ő felállt, koccintottunk, majd beszélgettünk Magyarországról...

Puskás Ferenc, 1971

A közelmúltban többször is előfordult, hogy több édesapa dicsekedett előttem tizenegy-tizenkét éves fia futballeredményeivel videófelvételt mutatva, és szóban is. Egyikük elmondta, hogy a meccsen berúgott három gól után a következő alkalommal az edző a gyereket leültette a kispadra. „Miért?” – kérdeztem. „Jómódú az édesapja, én nem vagyok az.”

Igen, a tehetség nem megvehető, mert az az *Isten adománya*.

Figyeljünk hát a fiatalok tehetségére, és támogassuk őket! Puskás Ferencnek szerezzünk ezzel örömet és büszkeséget abban a másik világban... ♦

Szellemi kézfogás

Szakonyi Károly egy szellemi
kézfogással átadta rovatát
Alföldy Jenőnek. Az Olvassuk újra!
ezután költőket idéz fel a közeli
múltból: Pilinszky János után,
most Utassy József alakját
eleveníti meg írásában.

ALFÖLDY JENŐ

TANÚSKODÁS – TAMÁSKODÁS HELYETT

Utassy Józsefre emlékezve (1941–2010)

A kik tanúi lehettek Utassy József költői bemutatkozásának és első nyilvános szerepléseinek a hatvanas és hetvenes évek fordulója táján, azok velem együtt nem felejtkeztek el a költő iránti szellemi vonzalmuk indítékairól és körülményeiről. Tiltott igazságokat mondott ki ritka bátorsággal, mágikus szavainak lelki erejével, belső késztetéstől vezérelt ítéleteinek magasfeszültségével. Világgá kiáltotta, hogy a hatalmukkal visszaélők „lopnak a bőség kosarából”, s „a jognak asztaláról lopnak”. Az irodalompolitika által legszemérmetlenebbül kisajátított költőnk, Petőfi nem múlt időszerűségű szavaira utalva kiáltotta ki vádjait *Zúg március* című versében. Költészetének e korai szakasza arra az időre esik, amikor a március 15-i ünnepeken a lázadó jelszavakat skandáló diákság ellen gumibotos rendőröket vetett be a politikai vezetőség.

Az ELTE bölcsész szakát végző Utassy pályatársakra és barátokra talált az egyetemen, költőkre, akik hozzá hasonlóan kétkezi munkások származékai voltak. Szövetségük, a *Kilencek* társasága, megfogyatkozva bár, ma is létezik, antológiák, irodalomtörténeti munkák, monográfiák sokasága foglalkozik vele. Utassy *Akár a szarvasok* című, *Szervátiusz Jenő: Cantata profana*-mottójú versében arról is jelt adott, hogy nemzedékének csoportosulása a Juhász Ferenc, Nagy László, Csoóri Sándor, Tornai József és a testvérművészetek kiválóságai, így Szervátiusz Jenő által is képviselt *bartókiság* irodalmi áramlatához áll a legközelebb. A legégetőbb hazai sorskérdések megoldatlansága és a Duna-medence népeinek és a szétszakított magyarságnak a kulturális hídépítése és közösségi eszméje lebeg a szemük előtt. 1968 táján vagyunk, amikor a prágai forradalom elfojtására a bolsevista varsói szerződés tagállamainak, így hazánknak a haderejét is Csehszlovákia megszállására, demokratikus vívmányainak megsemmisítésére használta föl a szovjet birodalmi hatalom. Utassy a katonakorú és vele együtt érző tágabb magyar fiatalság nevében kiáltotta világgá a *Cantata profana* című versben, a Bartók és követői által magyar-
rá és nemzetközi érvényre emelt stíluselv jegyében

ben: „NEM ISZUNK CSATÁRA CSENDÜLŐ POHÁRBÓL! // csak tiszta forrásból, / csak tiszta forrásból.” Nem allegorikusan bujtatott kijelentés ez, hanem hivatkozás a népköltészet egyetemességére egy igen lényeges közügyben. A nagybetűkkel kiemelt mondat számunkra félreérthetetlen volt: a katonának elvihető fiatalok nevében kiált a költő. A „tiszta forrás” a bartókiság jelszava, mely a politikával szemben a folklór és a belőle is táplálkozó modern műköltészet tisztán esztétikai, egyúttal erkölcsi megszentelését hordozza.

Hogyne hatott volna az 1940–1945 között és akörül született nemzedékre elemi erővel ez a fogadalom, ez a páratlan költői bátorság. Hasonlókat mondhatok a *Magyarország!* című versről is. A hazaszeretnek ez a gejzírkitörése is tilalomfák fölött szállt magasra. Évtizedeken át két vörös zászló őrségével közrefogva jelenhetett meg a középületek homlokzatán és a fellobogózott hidakon nemzetünk zászlója. A nacionalizmusnak elnevezett magyar lelkelet cenzúra alá esett az írott művekben, a nyilvános megszólalásokban és a tudomány fórumain. Utassy remek versmondó volt, s amikor egy-egy előadóteremben elmondta ezt a művét, az Ómagyar Mária-siralom és a régi magyar népballadák áthallásait sugárzó, historiai és erotikus képzeteket felvonultató versét, a hallgatóság beleborzongott a tiltott gyümölcs élvezetébe, a kimondhatatlan kimondásának szabadságélményébe. A haza nőnemű megjelenítésében *Mária országa* világolt. A mű az embert a kozmoszba helyező szójátékaival ékes („hátdba körmeim holdvilágárkot vájnak”), keretes szerkezete megsokszorozva ismétli meg a kezdő sorok vallomását, mely legtöbb hallgatóját és olvasóját szíven találta.

A március 15-i, október 6-i ünnepekre hangolt versei, úgyszintén a prágai tavasz és a prágai ős forró hangulatától is fűtött Utassy versei, olyanok, mint a *Hanyatlásvégi nyár*, ugyanúgy a trianoni határok ellen felszólamló állásfoglalásai, mint az *Amerre a nap lejár*: „nincs határ, ami engem határol!” – írta ebben, egy országhatárt keresztező „őzike-lábnym” fölött tűnődve. A prágai híreken felháborodott

fiatalság, főként a diákság a maga ügyének tekintette Utassy és a Kilencek megszólalásait.

Utassy Prométheuszra esküdő, lázadó költő volt, a szív és az ész, sőt, egyik gyakori motívuma szerint a krisztusi áldozat embere. Eszméivel azért tudta meghódítani közönségét, mert utat talált az olvasók és hallgatók szívéhez a nyelvi-formai szépség, a József Attilára emlékeztető kedvesség és humor révén. A szerelmi dálnak éppúgy mestere volt, mint az epigrammatikus élű, velősen véleménymondó versnek, a hatóerejükben monumentális kisebb formáknak – az elégikus ívelésű gondolati versnek, a szonettnek, úgyszintén a négysorosnak, a haikunak vagy az annál is rövidebb, „körömrre írható” kétsoros miniatűrnek. Kifejezőerejének egyik összetevője a vertikálisan működő, égbe törekvő költői kép. Ember és természet, test és lélek, szív és szellem energiáit transzformálja a verszarádék magasfeszültségének kisüléseivel, a metafora részelemben rejlő illesztékek pontosságá-

UTASSY JÓZSEF

ZÚG MÁRCIUS

Én szemfedőlapod lerántom:
kelj föl és járj, Petőfi Sándor!
Zúg Március, záporos fény ver,
suhog a zászlós tűz a vérben,
Hüvelyét vesztí, brong a kardlap:
úgy kelj föl, mint forradalmad!
Szedd össze csontjaid, barátom,
lopnak a bőség kosarából,

a jognak asztalánál lopnak,
népek nevében! S te halott vagy?!

Holnap a szellem napvilágát
roppantják ránk a hétszer gyávák.

Talpra Petőfi! Sírodat rázom:
szólj még egyszer a Szabadságról!

(1968)

UTASSY JÓZSEF

AKÁR A SZARVASOK

Servátiusz Jenő: Cantata Profana

Zörgöre jár, fiúk: vége a vadonnak!

Atyánk nagy íjának nyilas félholdja kel,
ropog ellenünk, mint rőt láng a berekben.

Szemben a vénséges vén Ezüst Öreggel
megállunk, mikéntha csillagra meredten:

kilencen, akár a szarvasok, kilencen.

Magunkra riadva, patánkra maradva,
énekijesztő lett beszédünk is, zagyva.

Házunkból kimartan, hazánkba kiverten,
agancsunk boronál csak a kék hidegben.

Ágak, egek bőre horzsolódik tőle:
idő, koronánkat derező idő, te!

Jaj, ha megbrong a húr, gordonkán se szebben,
se halálosabban, se szerelmesebben,

ha elbrong ama húr az öreg kezekben:

megfutamodik a vér a rengetegben,
ez úttalan úton járó rengetegben!

Kilencen? Kilencszázkilencvenkilencen!

S úgy sokasul a szám, immár Négy milliárd
fölött inog, lobog, veresedik a bárd.

Ezüst Öreg! ha ránk szarvasok szaván szólsz,
halld meg hát az Arany Szarvasifjúságszót:

NEM ISZUNK CSATÁKRA CSENDÜLŐ
POHÁRBÓL!

csak tiszta forrásból,
csak tiszta forrásból.

val, szóleleményeivel. Csak egyetlen példa a sokból: „Ezer dalnak, életet adtam, / véretem adtam ezer dalnak: / pacsirtáljanak a magasban, / öröme ifjúnak, aggnak.” Mágikus képei prózába aligha fogalmazhatók át, képzeletünk mégis azonnal veszi az adást: „szeretömmel gordiuszi csomóban”. A szinonimák nem sokat érnek az értelmezésben, de így is egyszerre érezzük a képben a veszélyes élet vállalását s a szerelmi kötelék magasztosságát.

Idáig főként korai verseiből idéztem részletesebben, hogy rámutathassak: a költői tehetsége és tudása mellett sorskérdéseink kimondásának hiánypótló jellege tette sokunk kedvencévé. Ezt nekünk, Utassy kortársainak

ma már meg kell indokolnunk, hogy akiknek nincsenek közvetlen emlékeik a családjukat is sújtó világháborúról, azoknak továbbíthassuk tanúságtételünket. Utassy számos nemzedéktársával együtt hadiárva volt – odaveszett apjának generációját tizedelte meg legjobban a front, a munkaszolgálat, a hadifogság és a holokauszt. Gyerekkorunkból még emlékképeink vannak a hazánkon végigsöprő világégersről, a diktatúrákról, kamaszkorunkból a forradalomról, a megtorlásról, majd felnőttéinkből az egyén és a nemzet szabadsághiányáról, a kultúrpolitikának nevezett, ma már nevetségesnek tűnő, torz képződményről.

Utassy életművéről nemrégiben jelent meg mintegy ezerkétszáz oldalas kritikai kiadás a költő özvegye, Utassyné Horváth Erzsébet és Vilcek Béla irodalomtudós közös gondozásában. A szerzőpáros utóbb említett – és a tudományosságot képviselő – tagja, Vilcek Béla írja egyik kommentárjában: „... (Utassynak) azok a kortársak által előszeretettel emlegetett és legjelentősebbnek tartott darabjai vesztek leginkább egykori fényükből, amelyeket mindekelőtt az aktuálpolitikai forradalmi hevület, a szókimondó karakánság, az igazmondó elszántság jellemezte. A pálya egészének ismeretében mind határozottabban állítható, hogy Utassy József nem szorítható be egyszerűen a váteszes, küldetéses, közéleti skatulyába; költészetének nem föltétlenül ez a forradalmi hevületű, közéleti elkötelezettségű, igazságosztó rétege a leginkább időtálló tartománya. Napjaink irodalmi tudatához és ízléséhez, ha tetszik, elvárásai horizontjához sokkal közelebb áll a pálya második szakaszának eddig talán nem értékének megfelelően kezelt, a megelőzőkhez képest sokkal személyesebb és mélyebb, meditatívabb és megformáltabb vonulata.”

A „napjaink elvárásai horizontja” nekem nem tetszik ugyan, de a lényegét illetően egyetértek ezzel. Korszerű elemzésnek kell alávetni az életművet, és illik tudatosítani a költő későbbi műveinek létköltészeti és metafizikus finomodását, filozófiai mélyülését. A kritikai kiadásban összegyűjtött pályatársi vélemények közül nekem a személyes tapasztalatokat és versélményeket felidézők tetszettek legjobban, de ezt nem a tudományos igényű műelemzés ellen, csak a szubjektív portréfes-

tés védelmében mondom. Így is elismerem: a jövő Utassy-képének továbbfejlesztésében nagy szükség lesz a tudományos megközelítésre, természetesen az esszészerű, életből merített, akár anekdotikus írásokkal együtt. Egyetérthetünk Vilcekkel egy alapvető életrajzi mozzanat fontosságában is: a hetvenes évek folyamán Utassy költészetében egy hatalmas egzisztenciális válság jelei tűntek föl, amelytől – az idegrovosi kezelés ellenére – élete végéig nem tudott megszabadulni a költő. Súlyos csapások akadályozták gyógyulásában: fia húszévesen halt meg szarkómában, majd imádott édesanyját is elvesztette. A „Csillagok árvája” kétszeresen árva lett, és megismerhette a legnagyobb gyászt, ami az embert érheti: egyetlen gyermekének halálát. Az egész létét megrázó tragédiákból nemcsak gyönyörű siratódalok születtek, hanem Utassy életművének egyik legmegrázóbb verscsoportja is: az Istennel pörlekedő, Istent vádoló, néha káromló, Istennel József Attilá-szerű „hetyke” és behízog, játékosan pajtáskodó, hitetlenül hívó, a vád és hiányérzet szavaival Istent éppúgy megteremtő, mint megtagadó művek. Meghosszabbodott a modern magyar lírának az az íve, amely Adyától, József Attilán keresztül, Pilinszky Jánossal folytatva Utassy Józsefig terjed. Vannak más költőink is, akik e témakörben szépet és igazat alkottak, de talán elfogultság nélkül állíthatom, hogy a föltétlen hit és a föltétlen tagadás közti sávban született istenes versek az Utassyyal együtt hivatkozott klasszikusainknál a legizgalmasabbak. Nem a vallásosság vagy az ateizmus mértékét firtató, hanem az emberi lélek tragikus oldalát átélő olvasók szempontjából. A *Fölfelé a koponyák hegyére*, a *Látni akarom az Istent*, a *Zengi és gyalazza Istent*, a *Isten faggatása*, a *Beismerő vallomás*, az *Akit lilára vert átkom*, *Isten kiűntet*, az *Isten piros percei*, a *Nehéz nap*, az *Egy csillaghoz*, a *Nyilatkozat*, az *Utolsó napok*, a *Krisztushoz*, az *Öt haiku*, az *Isten vagy a Méltó halál* című verset jellemzi – az utóbbi remekléssel méltóképpen zárhatom kimarkolt példáim sorát –, a még bővíthető témakörbe tartozó versek bizvást megérdemelnének egy összefoglaló közlést és elemzést.

Mind e vitathatatlan tények mellett: Utassy ifjúságának kivételesen nagy energiaátadásra alkalmas, közügyeinkben felszólaló, a magyarság jelképét, a „lobogót” a legnagyobb szükség idején magasra emelő költészete éppúgy a hazai líra első vonalába tartozik, mint a pálya második felének létköltészete, haláltudattal küszködő, istenes és gyászversei – megtépázott idegrendszerének ugyancsak nagyra tartható, egzisztenciális megpróbáltatásokban fogant poézise, a lét sűrűjébe vetett ember „pokolból jövet” keletkezett költészete. ♦♦

UTASSY JÓZSEF

NYILATKOZAT

Tagadom Istent.
És minden vallást a Földön.
Mert szellemem számára börtön.
Ám arcod,
ijedt angyal arcod
keresztje előtt:
a mennyboltot magamra öltöm.

UTASSY JÓZSEF

LÁTNI AKAROM AZ ISTENT

Tárd ki előttem a fellegajtót:
látni akarom fényben az Istent!
Ám fejet színe előtt se hajtok,
ismerjük egymást hetedíziglen.
Dundi anyaga megannyi habesók,
ha időznék, hát övék az érdem.
Tárd ki előttem a fellegajtót,
esküszöm, nem lesz poros a térdem!

ZENGI ÉS GYALÁZZA ISTENT

Immár betöltöd minden időmet,
fókuszába rejtett a pillanat,
úgy állok itt, megszeppenve tőled,
mint kisfiú a rengő híd alatt.
És nyújt feléd három kavicsot markom,
Szemem lesütöm. Fejemet lehajtom.
Öreg vagyok, hunyorog rám tüzed.
Unlak! És megvetem világodat:
ezt a kontár munkát, e fércművet!
Ha van dilettáns, akkor az te vagy.
Kellted neked agyagból gyúrni embert!
Fegyvert csókol asszonya helyett, fegyvert.
Magad képére formáltál uram:
vérengző vagy te is, ragadozó!
Nézzük egymást hosszan, szomorúan,
végül kiserked ajkamon a szó:
TARTSD MEG SZENTHÁROMSÁGODAT
MAGADNAK!
Tagadlak és tagadlak és tagadlak.

KRISZTUSHOZ

Mintha lennél,
mintha volnál,
mintha töviskoronáddal
rám hajolnál,

mintha szúrna,
mintha fájna,
mintha vérem szétsajogna
éjszakámba, mintha hinnék,

mintha hinnél,
mintha Isten színe elé
gyolesban vinnél:

trónja túl zöld,
ege túl kék,
mégis mintha... mintha mégis
leborulnék.

BERTHA BULCSU SZOBRA BALATONGYÖRÖKÖN

Balatongyörökön, ahol már évekkel ezelőtt Bertha Bulcsuról nevezték el a művelődési házat és a község könyvtárát, most szobrot is kapott a hely szülőtte. Szabó Tamás alkotását a művelődési ház udvarán avatták fel 2020. szeptember 5-én, az író családja jelenlétében. Bíró Róbert polgármester leplezte le a bronzbüsztöt, Bertha Bulcsu munkásságát Stramler Ábel szerkesztő és vallástörténész méltatta. Az ünnepségre nem tudtunk elmenni, de a Lyukasóra – amelynek Bertha Bulcsu egyik alapító tagja volt – Szakonyi Károly Györökre küldött és az avatáson felolvastott szövegével képviseltette magát:

Boldog vagyok és szomorú egyszerre!

Boldog, mert Bertha Bulcsunak, a nagyszerű írónak, a magyar novellisztika mesterének, az éles szemű és bátor publicistának, irodalmi életünk jeles alkotójának szobrot avatunk. Szobrot, hogy így is emlékeztetésben maradjon az utókornak, de nem azért, hogy szoborrá meredjen az életműve, amely a huszadik század második felében gazdagította a nemzet szellemi kincstárát. Mert ez az életmű élő, eleven, szól hozzánk éppen úgy, mint keletkezése idején. Bertha Bulcsu szavai ma is érvényes szavak, érvényesek szépségükkel és igazságukkal.

De szomorú is vagyok. Mert e helyett a *büszk* helyett azt szeretném, ha itt állna élő valóságában. Hiszen itt lehetne még, nézhetné, láthatná ezt a mai, felbolydult világot, és bölcsen, mint a *Jelenségek* tárcáiban, eligazítana bennünket. Hiányzik. Hiányzik a barát, a szellemi társ. És feltolulnak az emlékek, a balatoni nyarak, a családi összejövetelek az otthonukban, a pécsi évek, az esti borozgatások, és mindaz, ami az életünk volt, együtt a barátokkal, akik, mint ahogy most Bertha Bulcsu is, már szoborként tekintenek ránk. Kiss Dénes

Bertha Bulcsu
mellszobra,
Szabó Tamás
munkája

BERTHA BULCSU

Pacsán, a könyvtár falán, Gyurkovics Tibor a Mészáros utcai házban, Lázár Ervin a kilencedik kerületi téren... Hálás vagyok a sorsnak, hogy Bulcsu a barátom, pályatársam volt. Felöltik emlékezetemben az írói megismerés ideje is, amikor az ötvenes évek végén a *Jelenkorban* elolvastam klasszikus remekművét, a *Jégnovellát*. Lenyűgözött, és tudtam, tudhatta mindenki, hogy egy rendkívüli tehetség indul a pályán.

Még itt vagyok közületek, Bulcsu, és amíg a sors megengedi, emlékeztetni fogok Rád, rátok és műveitekre.

♣ Szakonyi Károly

Köztérkép / mapublic